

REALISEREN OPVANGVOORZIENING DRUGSVERSLAAFDEN

Het realiseren van een opvangvoorziening voor drugsverslaafden is niet eenvoudig. Knelpunten zijn vaak de communicatie met buurtbewoners en de locatiekeuze. In deze infosheet leest u wat de rol is van de betrokken partijen en hoe u met een goed communicatiebeleid het draagvlak voor de voorziening kunt vergroten. Ook worden criteria voor de locatiekeuze gegeven, evenals een aantal instrumenten om de overlast voor de omgeving te beperken.

Inleiding

De uitvoering van maatschappelijke opvang van drugsverslaafden en het formuleren van verslavingsbeleid is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. De belangrijkste taak van maatschappelijke opvang is het geven van onderdak en het begeleiden van mensen die zich in een sociaal kwetsbare situatie bevinden. Het verslavingsbeleid bestaat uit hulpverlening gericht op (preventie van) verslavingsproblemen. Hieronder valt ook de bestrijding van overlast door verslaafden.

Sinds 2001 zijn er [43 centrumgemeenten](#) die financieel verantwoordelijk zijn voor de maatschappelijke opvang en de verslavingszorg in hun regio. Maatschappelijke opvang bestaat in ieder geval uit een laagdrempelige basisvoorziening die 24 uur per dag bereikbaar is, zodat ook na kantooruren (verslaafde) overlastgevende daklozen ondergebracht kunnen worden.

Redenen voor opvangvoorzieningen

Opvangvoorzieningen voor drugsverslaafden zijn om drie redenen van belang:

- Gezondheidsoverwegingen: de opvangvoorziening geeft verslaafden reguliere zorgvoorzieningen en waar nodig specialistische hulp. Ook wordt vanuit de opvang geprobeerd om de verslaafden perspectief te geven op een zelfstandig bestaan.
- Verminderen overlast: door drugsverslaafden (tijdelijk) in een opvangvoorziening onder te brengen, daalt de overlast voor de omgeving.
- Terugdringen criminaliteit: door de opvang en het verstrekken van methadon of heroïne hoeven drugsverslaafden geen criminele activiteiten te verrichten om hun verslaving te bekostigen.

Vormen van opvangvoorzieningen

Er zijn verschillende vormen van opvangvoorzieningen:

- crisisopvang
- dagopvang
- nachtopvang
- 24-uurs opvang
- woonvoorziening
- gebruiksruidten

Soms kennen deze voorzieningen ook een methadonverstrekkingpunt en/of heroïneverstrekkingpunt.

Betrokken partijen

Welke partijen betrokken worden bij een opvangvoorziening, is afhankelijk van de lokale situatie. Geen enkele organisatie is in staat om alleen een breed geaccepteerde opvangvoorziening te realiseren. Een integrale aanpak is een vereiste. In onderstaand overzicht staan de verschillende partijen die betrokken kunnen zijn bij het realiseren van een opvangvoorziening:

Gemeente (en evt. centrumgemeente) Afdeling Welzijn, Veiligheid, Milieu, Ruimtelijke Ordening	Regierol, de gemeente maakt afspraken met de verschillende partners, communiceert naar betrokkenen en organiseert inspraakmomenten en informatiebijeenkomsten voor bewoners en ondernemers.
---	---

Politie	Gesprekspartner, adviseur handhaving openbare orde en veiligheid om criminaliteit en overlast te voorkomen.
Bewoners(vereniging)	Gesprekspartner, belangenpartij en soms netwerkpartner voor het creëren van maatschappelijk draagvlak. Het geven van ondersteuning bij buurtplatformen of beheernetwerken.
Ondernemersvereniging	Gesprekspartner, belangenpartij en soms netwerkpartner voor het creëren van maatschappelijk draagvlak. Het geven van ondersteuning bij buurtplatformen of beheernetwerken.
Regionale zorginstelling	Exploitant van de voorziening, signaleert de problematiek, geeft informatievoorziening aan belanghebbenden als omwonenden, verslaafden en de gemeenten. Ondersteunende taken.
(Belangenorganisatie) drugsverslaafden	Belangenbehartiging drugsverslaafden.
Woningbouwvereniging	Realisatie, exploitatie en beheer van de opvangvoorziening.

Aandachtspunten bij het realiseren van opvangvoorzieningen

Aansluiting tussen doelgroep en voorziening

Welke soort opvangvoorziening wordt gekozen, is afhankelijk van de doelgroep. De doelgroep bestaat veelal uit verslaafden, dak- en thuislozen en personen met psychische stoornissen. Vaak is er sprake van een combinatie van problemen. Uit een inventarisatie van het Trimbos Instituut (2008) blijkt dat een grote meerderheid (94%) van de centrumgemeenten een algemeen inventarisatieonderzoek houdt naar de omvang en samenstelling van de doelgroep. Voor het maken van een inventarisatie kan een extern onderzoeksbureau of universiteit worden ingeschakeld.

Communicatie en draagvlak

Het niet of niet tijdig informeren van bewoners in de buurt waar de opvangvoorziening is gepland, zorgt vaak voor grote weerstand. Het is daarom raadzaam direct een communicatietraject in te zetten. Het doel van het communicatietraject is om inzicht te geven in de verslavingsproblematiek en om het draagvlak voor het plaatsen van een voorziening te vergroten.

Voorbeeld Groningen

Onder de titel [Operatie Achtertuin](#) heeft de gemeente Groningen haar ervaringen met het vinden van locaties voor omstreden voorzieningen gebundeld. De publicatie geeft informatie hoe op een open en zorgvuldige manier wijkbewoners te betrekken bij het realiseren van een omstreden voorziening in de wijk. Alle relevante partijen zijn in een vroeg stadium bij het project betrokken en de communicatie heeft zo zorgvuldig mogelijk plaatsgevonden.

De belangrijkste stappen in het project zijn: het in het leven roepen van een brede projectgroep, het creëren van politiek draagvlak, het opstellen van toetsingscriteria voor de locatie, het houden van vooroverleg met bewonersverenigingen, de selectie van de locaties, het organiseren van inspraakavonden en het instellen van een begeleidingscommissie (onder andere bestaande uit omwonenden en vertegenwoordigers van de instelling).

Voorbeeld Leeuwarden

De gemeente Leeuwarden betreft burgers via de gemeentelijke [website](#) bij het project voor nieuwe locaties voor drie opvangvoorzieningen voor dak- en thuislozen. Burgers kunnen op de website suggesties doorgeven en de laatste stand van zaken lezen.

Een andere mogelijkheid is om een vertegenwoordiging van betrokken partijen mee te nemen naar bestaande voorzieningen in andere steden. Op deze wijze kunnen zij leren van de ervaringen van anderen in eenzelfde rol en situatie.

Desondanks is het creëren van maatschappelijke acceptatie moeilijk bij met name omwonenden en ondernemers. Belangrijk is in ieder geval om in contact met de omwonenden en andere belanghebbenden te blijven. Problemen kunnen op die manier tijdig worden gesignaleerd en aangepakt.

Locatiekeuze

Veelal neemt de gemeenteraad op voorstel van het college van B&W het besluit over de locatie van een opvangvoorziening. De raad kan daarvoor locatiecriteriën opstellen. Ook kunnen zorginstellingen zelfstandig een locatie voor een opvangvoorziening realiseren. Zij zijn daarbij wel gebonden aan het bestemmingsplan. Een opvangvoorziening kan gerealiseerd worden in een pand met de bestemming 'maatschappelijke doeleinden'.

Het is belangrijk de opvangvoorziening te plaatsen op een locatie waar verslaafden vaak komen, daar waar ze hun sociale contacten hebben. Als dit niet gebeurt, bereikt de opvang de verslaafden waarschijnlijk niet.

Het gemeentebestuur kan aandachtspunten opstellen voor de in aanmerking komende locaties. Dit hoeven geen spijkerharde criteria te zijn.

De aandachtspunten maken het mogelijk de omstandigheden en argumenten voor en tegen een locatie systematisch in kaart te brengen. Dit draagt bij aan een heldere motivering.

De aandachtspunten kunnen in drie categorieën worden onderverdeeld:

- de ligging en omgeving van het pand;
- de kenmerken van het pand zelf;
- de beschikbaarheid van het pand.

Een uitwerking van deze categorieën is opgenomen in de [Visie Opvang drugsverslaafden](#)

Instrumenten voor beperken overlast

Versillende instrumenten kunnen bijdragen aan het beperken van overlast. Zoals het opstellen van een convenant of beheerplan, het vormen van een beheergroep en het oprichten van een meldpunt Overlast.

Convenant

Betrokken partijen kunnen een convenant ondertekenen met afspraken over de invulling van een (toekomstige) opvangvoorziening en over het beheer van de naaste omgeving van dit pand. Afspraken kunnen verder worden uitgewerkt in een beheerplan.

- [Convenant Leiden](#)
- [Convenant Vlaardingen en toelichting](#)

Beheerplan

In een beheerplan komen organisatorische en fysieke zaken als veiligheid van omwonenden en bezoekers, communicatie, beheer van de omgeving, interne beheersaspecten, monitoren en evaluatie aan de orde. Het doel van een beheerplan is om in overleg met belanghebbenden, overlast en onveilige situaties rondom de voorziening te voorkomen of tijdig te bestrijden.

- [Beheerplan Leiden](#)
- [Beheerplan Arnhem](#)

Beheergroep

In een representatieve beheergroep zitten, naast een onafhankelijke voorzitter: vertegenwoordigers van gemeente, zorginstelling, omwonenden, politie (wijkagent) en gebruikers van de voorziening. Een beheergroep bevordert de communicatie tussen de betrokkenen. Varianten op een beheergroep zijn een begeleidingscommissie, omgevingsoverleg en een klankbordgroep. Vaak vinden bewoners een dergelijk

overleg een prettig communicatiemiddel om hun ervaringen kenbaar te maken. Ook hier is het doel het voorkomen of tijdig bestrijden van overlast in samenwerking met verschillende partijen.

In Utrecht zijn randvoorwaarden geformuleerd voor het beheerplan en de beheergroep. Het [Raamwerk Omgevingsbeheer](#) is tot stand gekomen in samenspraak tussen gemeente, politie, instellingen, wijkwelzijnsorganisaties en de Projectgroep BinnenPlaats.

Meldpunt Overlast

Bij een meldpunt Overlast kunnen omwonenden een klacht indienen bij overlast rondom de voorziening. Het is belangrijk om voor een goede afhandeling van de klacht te zorgen, zoals het direct ondernemen van actie en het tijdig terugkoppelen aan de melder van de klacht. Afspraken hierover kunnen bijvoorbeeld in een protocol worden opgenomen.

Overlastmetingen

Om te monitoren of overlast rondom een opvangvoorziening toe of afneemt, is het raadzaam een nulmeting en een vervolgmeting uit te voeren. De nulmeting bepaalt de mate van overlast voor de komst van de opvangvoorziening. De uitkomst van de nulmeting heeft invloed op het besluit om een voorziening wel of niet te plaatsen. De vervolgmeting wordt uitgevoerd nadat de voorziening is geopend, bijvoorbeeld na een jaar. Door de twee metingen te vergelijken, kan bepaald worden of de overlast toe of afgenomen is. Waar nodig kunnen dan aanvullende maatregelen genomen worden.

Voorbeeld Vlaardingen

In opdracht van de gemeente Vlaardingen is eind 2007 een [nulmeting](#) gehouden in een deel van de Vettenoordse polder waar naar verwachting in 2009 een opvangvoorziening voor dak- en thuislozen komt. Het gebied is in kaart gebracht met behulp van een vragenlijst voor bewoners en ondernemers, interviews met sleutelpersonen en een analyse van registraties zoals politiecijfers, mate van mobiliteit en ontwikkelingen in de WOZ-waarde.

Gezondheidsmetingen

Of de opvangvoorziening bijdraagt aan de gezondheid van de drugsverslaafden kan worden onderzocht met behulp van een gezondheidsmeting.

Meer informatie

Als u na het lezen van deze infosheet nog vragen heeft over opvangvoorzieningen voor verslaafden, kunt u contact opnemen met het CCV via de [mail](#).